
Jókai Mór: Az aranyember

olvasónapló

A regény a Vaskapu bemutatásával kezdődik, mely a román-szerb határon található és a legveszedelmesebb hajóutak közé tartozik. A hajót Szent Borbálának hívják és igavonókkal vontatják a parton felfelé. A kormányos Fabula János, Tímár Mihály a hajóbiztos, Trikalisz Euthym és lánya Tímea, valamint a legénység tagjai utaznak a fedélzeten. A rakomány búza, mely Tímár Mihály tulajdonában van. Hirtelen hatalmas viharba kerülnek és az ár egy malom romjait sodorja feléjük.

Tímár megpróbálja eltéríteni útjukból a malmot, így öt emberével csónakba száll és egy örvénybe irányítja a veszélyt jelentő malomlapátokat. Egy fehér macska is az uszadék között volt, de már nem tudták megmenteni és őt is elnyelte az ár, ezért Tímea nagyon szomorú.

A vihar után azonban újabb nehézségek merülnek fel. Egy török hadihajó követi őket, így Tímár Mihálynak minden ügyességét össze kell szednie, hogy megússzák a kalandot. A román oldalra irányítja a hajót és amit odaérnek, új hajóvontatókat vesz fel.

Ezek után viszonylag nyugodt körülmények között megérkeznek Orsovára, ahol az ellenőrzés során biztosítják a hajót, hogy nem érintkezett a pestis sújtotta településekkel és emberekkel, vagy fertőzött tárggyal.

Folytatják útjukat, de olyan ellenszélbe kerülnek, hogy kénytelenek kikötni az első szembejövő szárazföldnél. Egy új szigetre bukkannak, melyet a Duna épített uszadékból. Tímár elmegy, hogy felderítse a környéket és meglepve tapasztalja, hogy a paradicsomba csöppentek. Ez volt a "Senki szigete".

A szigeten két hölgyet talál Tímár, az úrnőt Teréza asszonyt és lányát, Noémit. Rajtuk kívül Almira a kutya, és Narcissza a fehér cica él még a szigeten sok-sok más állattal együtt. Barátságos fogadtatásban részesül és még Euthym és lánya is a szigeten aludhat.

Az éjszaka folyamán egy kevésbé jószándékú ember is a szigetre érkezik, Krisztyán Tódor, aki azért jött, hogy elvigyen bármit, amit eladhat és hasznot húzhat belőle. Erőszakosan viselkedik, és ráadásul ő Noémi jegyese, de mivel nem látják szívesen, hamar elmegy.

Teréza asszony elmesélte Tímárnak, hogyan is kerültek ők a szigetre. Régen Pancsován laktak férjével, aki nagyon jó viszonyban volt Krisztyán Tódor apjával, Maximmal, ezért még amikor picik voltak a gyerekek, elhatározták, hogy majd hozzá adják Noémit, ha felnőnek. A Krisztyán család kereskedéssel foglalkozott és többek között az a Brazovics Athanáz is megrendelőjük volt, akivel Tímár is üzleti kapcsolatban állt. Teréza férje sokszor vállalt kezességet barátjáért Brazovics úrnál, de egy alkalommal Krisztyán megszökött a pénzzel és ők mindenüket elvesztették. Noémi apja öngyilkos lett, Teréza pedig erre a szigetre menekült lányával. Itt mindent megteremtett maguknak, de Krisztyán itt sem hagy nekik békét.

Másnap elbúcsúznak szállásadóiktól és visszamennek a hajóra. Ekkor Euthym elmondja Tímárnak, hogy ő nem az, akinek hiszi, az igazi neve Ali Csorbadzsi. Törökországban a kincstárban dolgozott, de megtudta, hogy valaki az életére tör, azért menekülnie kellett. Minden vagyonát eladta, fogta a pénzt, és lányát és Brazovics Athanázhoz ment el. Krisztyán Tódor azonban meglátta, ezért most a nyomukban vannak. Mivel nem akar tovább menekülni sorsa elől, mérget vett be, lányát és vagyonát pedig Tímárra bízta. Az ő feladata eljuttatni őket Brazovicshoz. Tímár ezek után felébreszti Tímeát, aki attól az álomportól zuhant mély álomba, amit apja adott neki.

Csorbadzsi azt kérte, hogy testét lökjék a Dunába, hogy rejtve maradjon a támadók elől, de Tímár szerette volna, ha előbb megkapja a végtisztességet és egy pap eltemeti a szárazföldön. A falu papja nem hajlandó végrehajtani a szertartást, mivel az elhunyt nem gyónt meg halála előtt. A parton a falubeliek babonasága miatt nem elvégezni a temetést. A helyiek közül négyen fellopakodtak a hajóra és miközben a többiek aludtak, a koporsót a vízbe lökték.

Másnap továbbhajóznak és amikor Pancsovához érnek, ellenőrök lépnek a fedélzetre, akik Csorbadzsi után nyomoznak, mivel Törökországban szökevényként tekintenek rá. A holttestet nem találják meg és Tímár mindent iratokkal tud igazolni, ezért felhagynak a kutatással.

A Szent Borbála és vele a legénység és az utasok már majdnem elérik céljukat, de a hajó egy úszó fára fut, léket kap és elsüllyed. Tímár megmenti a vagyont és az ezer aranyat tartalmazó ládikát is felhossa a víz alól. Mindenki épségben megússza a kalandot, mentőcsónakba szállnak és elindulnak Komárom felé.

Megérkeznek Komáromba Brazovics házához, ahol felesége, Zófia asszony, lánya, Athalie és annak kérője, Kacsuka Imre főhadnagy tartózkodnak. Érkezésük hírére maga Brazovics is hazasiet, biztosítja Tímeát arról, hogy itt jó helyen lesz és megbízást ad Tímárnak, hogy emeltesse ki az elmerült búzát és adja el.

Kacsuka Imre meghívja Tímárt a lakására, ahol azzal az ötlettel hozakodik elő, hogy vegye meg ő az ázott búzát és süttessen belőle kenyeret a hadsereg számára, akik Komáromba lesznek elszállásolva három hétig.

Tímár elfogadja az ötletet és személyesen is részt vesz a búza kiemelésénél. Egy vörös félholdas zsákra lesz figyelmes, melyet el is

különít a többitől. Mikor felvágja, meglepve tapasztalja, hogy az kincsekkel, drágakövekkel van tele.

A hirtelen jött gazdagság irigykedésre ad okot, és Brazovics is kíváncsi, honnan lett ez a nagy vagyon. Tímár elmondja neki, hogy az ázott búzából kenyeret süttetett a katonáknak, Kacsuka Imre tanácsára. Erre a létező összes hivatal perbe fogta Tímárt, amiért dohos kenyeret etetett a katonákkal. Tímárnak azonban sikerül magát tisztára mosni, ezért ejtik az ellene felhozott vádakat, és rágalmazásért sem indít, amiért nagyon nagyra tartják. Bécsbe utazik, ahol bejelenti, hogy igényt tart a levetinci birtokra. Meg is kapja rögtön az ezzel járó nemesi címmel és minden velejárójával együtt. Mivel egyre többen szeretik és tisztelik, kitüntetés is szánnak neki, de ő talál magánál erre méltóbb embert és végül a pleszkováci esperes kapja a vaskoronarendet.

Tímea sorsa nem alakul túl jól a Brazovics házban. Athalie folyton csak gúnyolja és kihasználja hiszékenységét. Legújabb tréfája, hogy ráveszi Kacsuka Imrét, tegyen úgy, mintha udvarolna neki. Tímea azonban azt hiszi komolyak a főhadnagy szándékai, ezért elkezd keresztény énekeket tanulni és saját kezűleg varrja esküvői ruháját. Tímár minden nap meglátogatja és ő igazán szereti is a lányt, de Brazovics inkább Athalie-val akarja kiházásítani, hiszen ez előnyös party lenne.

Tímár következő üzleti vállalkozása, hogy szőlőt vesz a monostori homokdombon és Fabulát is bevonja, aki hosszú távon itt akar letelepedni. Megtudják ugyanis, hogy a kormány fel fogja vásárolni a területet, mert várat akarnak itt építeni. Erre a hírré aztán Brazkovics minden pénzét, és még egy csomó hitelt is a földekbe fektet, de számára balul sül el a tranzakció. Kiderül ugyanis, hogy a kormány először Tímár földjeit veszi meg és csak húsz év múlva a Brazkovics földeket.

Közben Tímea elkészül menyasszonyi ruhájával és megdöbbenve látja, hogy a nagy napon Athalie viseli és a vőlegénye Kacsuka Imre. Az esküvő

azonban elmarad, mert reggel tudják meg, hogy Brazovics meghalt. Nem bírta feldolgozni, hogy minden vagyonát elveszítette.

Athalie elmegy Kacsukához, aki megígéri, másnap érte megy és elveszi, de nem tartja be szavát. Helyette Tímár Mihály jelenik meg, aki megveszi a Brazovics házat és megkéri Tímea kezét, aki csak azt az egyet kéri, hogy Athalie és anyja is had maradjon a házban.

Tímea és Tímár Mihály összeházasodnak és az asszony felveszi a protestáns vallást férje után. Mindenben engedelmeskedő, kedves, szelíd teremtés, de az esküvő után derül ki Tímár számára, hogy Tímea nem szerelmes belé, csak hálából ment hozzá.

Tímár egyre többet megy el hazulról és egyre boldogtalanabb. Látja, hogy így van ezzel Tímea is, akit nagyon félt Athalie gonosz cselszövéseitől. Tímár elhatározza, hogy ellátogat a "Senki szigetére" és megnézi hogy megy Teréza asszony és lánya sorsa. Mikor odaér, mindenhol csak rózsákat lát, melyek elborítják a szigetet, amiből Teréza és Noémi rózsavizet főznek.

hamarosan megjelenik Krisztyán, aki elmondja, hogy fakereskedő lett belőle, és ha nem kapja meg a sziget összes diófáját, feljelenti Terézát a hatóságoknál és elmondja a titkos sziget létezését. Tímár erre közli, hogy ő megvette ezt a szigetet és ingyen bocsátotta Teréza és lánya használatára. Krisztyán erre megígéri, hogy még visszatér és nagy bosszúsan elmegy. Noémi még Mihály távozása előtt bevallja, hogy szereti a férfit.

Amikor Tímár elhagyja a szigetet, Krisztyán meg akarja ölni, de nem sikerül neki. Tímár felajánlja neki, hogy menjen el Brazíliába és legyen az ottani üzleteinek a vezetője, a gabonakereskedést ugyanis ott is

beindította. Krisztyán elfogadja az ajánlatot. Hazaérve Tímeára hagyja minden üzleti ügyét és elköltözik a Senki szigetére.

Fél évig boldogan él a szigeten Noémivel, sok hasznos dolgot kiépít, de honvágya van és haza akar menni. Elutazik a levetinci birtokára, ahol ott találja feleségét. Az asszony lelkiismeretesen vezette az üzletet, és még gyarapította is. Tímár őszinte elismeréssel figyeli a virágzó gazdaságot. Mikor visszatérnek Komáromba, odaadja a családi kincseket feleségének, mintha törökországi útja során bukkant volna rájuk.

Télen Tímár a gazdaság ügyeivel foglalkozik, majd amikor jön a tavasz, rögtön utazik a szigetre. Egy kisgyereket is talál a két nővel, akiről azt mondják, egy csempészlány gyermeke és magára hagyta a kicsit. Az árvíz súlyos károkat tett a diófákba, ezért Mihály kivágja őket és házat épít belőlük. A következő év tavaszán folytatja a munkálatokat, de elkapja a tífusz és ágynak esik. A kisgyerek pedig meghal torokgyíkban, de ezt csak felépülése után mondják meg Tímárnak.

Hazautazik, majd balatoni kastélyában időzik és elhatározza, hogy véget vet ennek a kettős életnek, mert már nem bír tovább hazugságban élni. Újra elmegy a Senki szigetére, ahol befejezi a házépítést, de Teréza rossz hírt mond neki. Gyenge szíve miatt még abban az évben meg fog halni. El is hívják hozzá az esperest, aki majdnem felfedi Mihály kilétét, de végül az továbbra is titokban marad. Mivel Teréza már nagyon eltávolodott a vallástól, egy jeltelen sírba temetik el a szigeten.

Komáromban Athalie hűtlenséggel vádolja Tímeát és egy titkos folyosót mutat Tímárnak, ahol kihallgathatja felesége és Kacsuka beszélgetését. Azonban nem hűtlenség, hanem éppen ellenkezője derül ki. Kacsuka egy párbajban megvédte Tímár becsületét, felesége pedig kijelenti, hogy mindvégig hű marad férjéhez. Mihály feldúltan hagyja el a házat.

Tudomására jut, hogy Brazíliában Krisztyán meglopta, amiért elvitték gályára, de megszökött onnan is. Balatoni kastélyába megy, ahol lékhalászással horgásznak és itt megírja utolsó levelét feleségének. Hívatlan vendége érkezik, aki nem más, mint Krisztyán. Elmondja neki, hogy Brazíliában börtönbe került, mert lopott tőle, de a fogságban találkozott apjával és ő is ismerte Csorbadzsit. Ő figyelmeztette annak idején, hogy meneküljön, de nem kapta meg érte a jutalmát és Csorbadzsi lányát sem, pedig neki ígérték. Krisztyán arra gondolt, Tímár biztosan megölte a törököt és elvette mindazt, amit apja nem kapott meg. Krisztyán a szigetet követeli, különben mindent elmond a hatóságoknak, de Tímár elveszi fegyverét és elkergeti.

Mihály végezni akar magával, ezért a befagyott Balatonon rianást talál, ahol egy halott, Krisztyán fele bukik elő a vízből. Ezek után inkább elmegy a szigetre és megígéri, hogy soha többé nem hagyja el őket.

Tavasszal a víz egy holttestet dob a partra, és mindenki azt hiszi, Tímár Mihály teste az, pedig Krisztyán Tódoré. A legnagyobb tisztességben temetik el. Zófia aszony elmegy Kacsukához, hogy már lejárt a gyászév és szabad az út Tímea szívéhez. Közben Tímár a kis Dódit tanítja írni és az ő írásával levelet küld Tímeának, melyben figyelmezteti a titkos folyosóra a szobája mellett.

Tímea és Kacsuka végre az esküvőjükre készülnek, de Athalie meg akarja akadályozni. Mindenkinek altatót csempész az italába, csak Zófia nem iszik belőle. Amikor már csendes a ház, a titkos folyosón belopózik Tímea szobájába és egy törrel meg akarja ölni, de a sikolyokra felébred Zófia és közbelép. Athalie elmenekül, alvást színlel, de a gyanú mégis ráterelődik Ő mindvégig tagadja az ellene felhozott vádakát, de elítélik. Ekkor még elárulja Tímeának, hogy csak ő és Tímár Mihály tudott a titkos folyosóról, tehát biztosan él még férje. Tímea és Kacsuka összeházasodtak, mikor az asszony felépült sebeiből.

Negyven l múlva Athalie mg bntetst tölti, Tímea már nem l. Az r ellátogat a Senki szigetére, ahol egy népesebb kis csoportot talál és mg lnek az regek is, akik kérik, hogy írja meg történetüket.